

Kollektiv straff og professoral glemsel

Av Nils Rømming, Oslo

Professor i statsvitenskap Bernt Hagtvedts hukommelse må være svak. For det er forhåpentlig slett hukommelse som har diktert hans ytring om kollektiv straff i Aftenposten 12.5.

Foranledningen til at Hagtvedt rykker ut, er at et par av Fremskrittspartiets ekstreme representanter går inn for å utvise så vel kriminelle innvandrere som deres familier, det som går under navnet kollektiv avstraffelse. Den går ut på at man lar uskyldige svi for noe de ikke har gjort, en form for straff som støter de flestes rettsfølelse, i dag.

Nå finnes det rikelig med eksempler på kollektiv straff i vårt århundre, men Hagtvedt begrenser seg til å nevne to, begge like politisk korrekte: «Sippenhaft» – Hitlers internering av familiene til dømte og mistenkte – etter attentatforsøket – og Stalins utryddelse av familiene til alle sine motstandere, ekte og innbilte, i årene han satt ved roret.

Men det finnes andre eksempler, ikke fullt så politisk korrekte, for eksempel USAs årelange interne-

ring av titusener av amerikanere med japansk avstamning i leirer som til forveksling lignet konsentrasjonsleirer, etter Japans angrep på USA i 1941. Hudfargen og skrå øyne var forbrytelsen.

Han kunne også nevnt et hjemlig eksempel: lovfestingen av kollektiv straff i Norge fra 1945. Rubb og rake av NS' medlemmer, fra enkefruer som ikke hadde gjort en katt fortredd til toppledere med nattsvart rulleblad, havnet i den samme sorte gryte. De skulle alle svi med alt de eide for partiets økonomiske skadeverk.

Straffeformen møtte sterk motstand fra en rekke fremtredende jurister, blant andre professor Johs. Andenæs, men uten resultat.

Nå ble riktignok minstegrensen for erstatning etter en tid hevet til et nivå som hindret massekonkurrer, men forsvar for kollektiv straff – omdøpt til solidarisk ansvar – var da like politisk korrekt som det nå er politisk ukorrekt. Siden er det blitt forvist til glemmeboken, tydeligvis også Bernt Hagtvedts.

Faktum er at antagelig intet annet land i vårt århundre har lovfes-

tet og håndhevet kollektiv straff så konsekvent og langvarig som Norge.

Hvorfor ville reaksjonen vært om for eksempel samtlige medlemmer av det østtyske kommunistpartiet etter Øst-Tysklands sammenbrudd og gjenforeningen var blitt gjort kollektivt ansvarlige for skaden partiet hadde påført Øst-Tyskland? Det ville utløst et kollektivt ramaskrik.

Kollektiv straff, og den nære slektning kollektiv fordømmelse, lovfestet eller ikke, er dessverre ingen oppfinnelse forbeholdt Hitler, Stalin og Fremskrittspartiets ekstremister. Men det er en oppfinnelse det er bekvemt å la gå i glemmeboken når tidsånden er blitt en annen.

Hagtvedt fremstår i Aftenposten i full akademisk mundur, med professortittel og egenhendig signatur. Det kan gi grunn til å minnes en ytring, lett omskrevet, av Sigurd Hoel ved en anledning: Når glemselen blir professoral, er det grunn til bekymring.